

Postępowanie dowodowe po zmianach KPC z 9.3.2023r.

SSA dr Dariusz Chrapoński

Znaczenie art. 6 § 1 i 2 KPC

„Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są przytaczać wszystkie fakty i dowody bez zwłoki, aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko”

- Występują dwa systemy koncentracji materiału procesowego: system prekluzji oraz system władzy dyskrecjonalnej sędziego.
- **System prekluzji** polega na tym, że ustawa w sposób wyraźny określa termin (moment), do którego można gromadzić materiał procesowy.
- **System dyskrecjonalnej władzy sędziego** polega na tym, że o czasowych granicach gromadzenia materiału procesowego decyduje sąd.
- **Polski System gromadzenia materiału dowodowego ma charakter mieszany. Nadto zakłada on nie tylko obowiązki na uczestników postępowania, ale i na sąd, który winien zapewnić sprawność postępowania.**
- Obowiązki sądu w tym zakresie wynikają z art. 103 KPC (koszty procesu), art. 148¹ KPC (wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym), art. 205¹ §1 KPC (zobowiązanie pozwanego do wniesienia odpowiedzi na pozew), art. 205³ § 1 i 2 KPC (wymiana pism procesowych), art. 208 § 1 KPC (przygotowanie rozprawy).

Obowiązki stron z art. 6 § 2 KPC

- Art. 3 KPC - strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody.
- Art. 205¹ § 1 KPC – obowiązek złożenia odpowiedzi na pozew.
- Art. 205³ § 1 i 2 KPC - obowiązek złożenia pisma procesowego na zarządzenie sądu.
- Art. 458⁵ § 1 i 2 KPC - obowiązki w procesie gospodarczym.
- Art. 458¹⁵ § 1 KPC – obowiązki w procesie konsumenckim.
- **Stosowanie systemu dyskrecjonalnej władzy sędziowskiej oraz systemu prekluzji zależne jest od rodzaju postępowania i przymiotu strony procesu.**

Obowiązki dowodowe w pozwie (zasady ogólne)

- Art. 187 § 1 pkt 2 KPC („wskazanie faktów, na których powód opiera swoje żądanie”).
- Wskazany przez powoda, a następnie ustalony przez sąd, stan faktyczny determinuje zatem zastosowanie normy prawnej i dlatego jest tak istotny dla określenia zakresu poddania sprawy pod osąd sądu (zob. wyr. SN z 11.12.2009 r., V CSK 180/09).
- Jedynie całkowity brak przytoczenia przez powoda okoliczności faktycznych (faktów) w pozwie może być uznany za niezachowanie warunków formalnych wymaganych przez KPC i uzasadnia wezwanie powoda, pod rygorem zwrotu pozwu, do wskazania tych okoliczności (art. 130 KPC).
- Nie ma podstaw do wzywania powoda do uzupełnienia okoliczności faktycznych, gdy powód podał w pozwie okoliczności faktyczne pozwalające wystarczająco określić podstawę jego żądania (zob. orz. SN z 13.5.1953 r., I C 403/53, OSNCK 1955, Nr 1, poz. 3; post. SN z 14.12.2001 r., V CKN 1713/00).
- Ustawodawca nie wymaga od powoda wskazania **podstawy prawnej** dochodzonego żądania. Podstawa prawna określona w pozwie nie jest dla sądu wiążąca, choć pośrednio określa także okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie pozwu (wyr. SN z 23.2.1999 r., I CKN 252/98, OSNC 1999, Nr 9, poz. 152).

- W sytuacji, w której na podstawie faktyczną powództwa składa się kompleks faktów (art. 187 § 1 pkt 2 KPC), włączenie do tej podstawy dodatkowego faktu (twierdzenia faktycznego) nie musi oznaczać zmiany przedmiotowej powództwa (art. 193 KPC), a uwzględnienie tego faktu przez sąd nie jest samo przez się tożsame z wyjściem poza granice żądania (post. SN z 15.10.2020 r., II CSK 184/20, Legalis).
- W pozwie powinny być wskazane dowody na poparcie przytoczonych okoliczności (art. 126 § 1 pkt 5 KPC).

Znaczenie wskazania podstawy prawnej - art. 205³ § 4 KPC (zawodowi pełnomocnicy).

- *Lex imperfecta*. Wskazana przez stronę podstawa prawna nie wiąże sądu. Niewykonanie zarządzenia wydanego na podstawie art. 205³ § 4 KPC nie powoduje żadnych negatywnych skutków dla strony. Nadal strona nie ma obowiązku podawania podstawy prawnej swoich żądań i wniosków. Należy mieć jednak na względzie, że podanie podstawy prawnej może w pewnym zakresie wpływać na podstawę faktyczną (por. wyr. SN z 23.2.1999 r., I CKN 252/98, OSNC 1999, Nr 9, poz. 152).
- Wskazanie przez powoda przepisów prawa materialnego, mających stanowić podstawę prawną orzeczenia, jakkolwiek niewymagane, nie pozostaje bez znaczenia dla przebiegu i wyniku sprawy, albowiem pośrednio określa także okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie pozwu (wyr. SN z 23.2.1999 r., I CKN 252/98, OSNC 1999, Nr 9, poz. 152, wyr. SN z 14.1.2004 r., I CK 42/03, Legalis; wyr. SN z 24.11.2009 r., V CSK 169/09, Legalis).

Problem stosowania art. 156² KPC

Jeżeli w toku posiedzenia okaże się, że o żądaniu lub wniosku strony można rozstrzygnąć na innej podstawie prawnej, niż przez nią wskazana, uprzedza się o tym strony obecne na posiedzeniu.

- Istota tego przepisu polega na tym, że sąd przewidując możliwość orzeczenia na innej podstawie, powinien uprzedzić o tym strony, jeżeli powód wskazał podstawę prawną roszczenia. **Zakres rozpoznania sprawy i możliwość rozstrzygnięcia na innej podstawie prawnej niż wskazana przez stronę może nastąpić wyłącznie w granicach rozpoznania sprawy wyznaczonych przez zgłoszone żądanie i przytoczone fakty.** Celem art. 156² KPC nie jest gromadzenie materiału procesowego (dowodów oraz faktów), lecz lojalne i rzetelne uprzedzenie przez sąd obu stron o możliwości rozstrzygnięcia na innej podstawie odpowiedzialności w granicach wyznaczonych art. 321 § 1 KPC.
- Przepis ten nie pozostaje w kolizji z art. 205³ § 4 KPC.

ODPOWIEDŹ NA POZEW

art. 205¹ KPC

- Ustawa nie wprowadza wymogów konstrukcyjnych treści odpowiedzi na pozew.
- Jej celem jest przygotowanie rozstrzygnięcia przez wdanie się w spór co do istoty sprawy.
- Należy w niej podać zwięźle stan sprawy, wyszczególnić fakty, które pozwany przyznaje, a którym zaprzecza, oraz wypowiedzieć się co do twierdzeń i dowodów zgłoszonych przez powoda (art. 127 § 1 KPC).
- W odpowiedzi na pozew pozwany może ponadto podnieść zarzut potrącenia (art. 203¹ KPC), wytoczyć powództwo wzajemne (art. 204 KPC) – pod rygorem utraty prawa do późniejszego podniesienia zarzutu lub wniesienia powództwa wzajemnego.
- Należy w niej zgłosić zarzuty formalne, które dla wywołania skutków prawnych muszą zostać zgłoszone przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Do zarzutów tych należą m.in. zarzut niewłaściwego oznaczenia przez powoda wartości przedmiotu sporu (art. 25 § 2 KPC), zarzut niewłaściwości sądu dającej się usunąć za pomocą umowy stron (art. 200 § 1² zd. 1 KPC), zarzut zawarcia umowy o mediację przed wszczęciem postępowania sądowego (art. 202¹ KPC), czy też zarzut zapisu na sąd polubowny (art. 1165 § 1 KPC)

SPRZECIW, ZARZUTY

art. 480³ § 2 KPC

- ▶ § 2. W piśmie zawierającym środek zaskarżenia od nakazu zapłaty pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz w całości czy w części oraz przedstawić zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.
- ▶ Do zarzutów, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór należą: zarzut niewłaściwej wartości przedmiotu sporu (art. 25 § 2 KPC), zarzut niewłaściwości miejscowej sądu (art. 200 § 1² KPC), zarzut umowy o mediację (art. 202¹ KPC), zgłoszenie zarzutu potrącenia (art. 203¹ § 2 KPC), zarzut zapisu na sąd polubowny (art. 1165 § 1 KPC).
- ▶ Środek zaskarżenia powinien być wniesiony w formie pisma procesowego. Pismo procesowe obejmujące środek zaskarżenia powinno czynić zadość wymaganiom pisma procesowego przewidzianym w art. 126 i n. KPC,

Art. 493 § 2 KPC (zarzuty)

- § 2. W piśmie zawierającym zarzuty pozwany powinien, poza elementami wskazanymi w art. 480³ § 2, wymienić fakty, z których wywodzi żądania, i dowody na wykazanie każdego z nich.
- ustawodawca zrezygnował w odniesieniu do postępowania nakazowego z istotnego instrumentu koncentracji materiału dowodowego opartego na zasadzie dyskrecjonalnej władzy sędziego.
- Podstawą zarzutów od nakazu zapłaty mogą być również **okoliczności faktyczne i dowody**. Pozwany powinien w zarzutach od nakazu zapłaty przedstawić wszystkie okoliczności faktyczne i dowody na poparcie swych twierdzeń. Okoliczności faktyczne (twierdzenia o tych okolicznościach) i dowody zgłoszone w toku dalszego postępowania sąd ma obowiązek pominąć. Zostaną one jednak przez sąd uwzględnione, jeżeli strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich w zarzutach bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności.
- Odwrócony ciężar dowodu z uwagi na fakt, że postępowanie ma prowadzić do oceny prawidłowości wydania nakazu zapłaty.

Art. 128¹ KPC

Pismo wnoszone przez stronę zastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej powinno zawierać wyraźnie wyodrębnione oświadczenia, twierdzenia oraz wnioski, w tym wnioski dowodowe. Jeżeli pismo zawiera uzasadnienie, wnioski dowodowe, zgłoszone tylko w tym uzasadnieniu, nie wywołują skutków, jakie ustawa wiąże ze zgłoszeniem ich przez stronę.

► *Z uzasadnienia projektu ustawy:*

„Celem tego przepisu jest przede wszystkim zmobilizowanie zawodowych pełnomocników do konstruowania pism procesowych w sposób zwięzły i przejrzysty, aby wyraźnie wyodrębnić w nich petitum. Nierzadko zdarza się bowiem w praktyce, że wnioski dowodowe zgłaszane są jedynie w uzasadnieniu – które w wielu wypadkach bywa bardzo obszerne – przez co mogą zostać przeoczone. Intencją projektodawcy jest, aby w odniesieniu do stron zastępowanych przez profesjonalistów już we wstępnej części pisma (petitum) wskazywano wszelkie wnioski, w tym dowodowe. Sankcją za zgłoszenie istotnych wniosków dowodowych jedynie w uzasadnieniu pisma procesowego powinno być **ich całkowite pominięcie przez sąd**, bez wydawania w tym przedmiocie żadnych dodatkowych rozstrzygnięć (jako że nie będą one wywoływały skutków, jakie ustawa wiąże ze złożeniem ich przez stronę)”

-
- Przepis ten budzi poważne wątpliwości, co do jego zgodności z Konstytucją (art. 45) – przypomina w skutkach art. 370¹ KPC, określający wymogi apelacji wnoszonej przez zawodowego pełnomocnika, który TK uznał za niezgodny z Konstytucją (wyrok TK z 20.5.2008 r., P 18/07).
  - Jego konstrukcja jest wadliwa, gdyż w istocie zawiera w sobie dwie normy.
  - Pierwsza – zd. 1 mówi o tym, jak winno wyglądać pismo procesowe;
  - Druga – zd. 2 mówi o skutkach zawarcia wniosków dowodowych jedynie w uzasadnieniu pisma.
  - Jest sprzeczna z art. 127 KPC, który mówi o zawartości pisma przygotowawczego oraz art. 187 KPC, który określa wymogi pozwu.
  - Pozostaje w sprzeczności z innymi wymogami szczególnych pism procesowych:
    - Apelacji (art. 368 § 1 pkt 2 i 3 KPC);
    - Skargą kasacyjną (art. art. 398⁴ § 1 pkt 2 i 2 KPC)
    - Skargą o wznowienie postępowania (art. 409 KPC).
  - Żadne z tych pism nie nakazuje wyodrębniania jakichś części pisma z podziałem na twierdzenia, oświadczenia, wnioski. Co więcej, trudno powiedzieć jak odróżnić twierdzenie, od oświadczenia. Nie zostało powiedziane, co należy rozumieć pod pojęciem wniosku (dowód, konkluzje?).
  - Jaka jest sankcja za naruszenie zd. 1? - z pewnością nie zwrot pisma – **brak przesłanek z art. 130ª KPC. Nie zachodzi przypadek uniemożliwiający nadanie sprawie biegu.**

-
- Na czym ma polegać „wyraźne wyodrębnienie” poszczególnych fragmentów pisma?
  - Kto jest adresatem dyspozycji zawartej w tym przepisie?
  - Mowa jest w nim o „stronie zastępowanej przez adwokata (...)”. Czy zatem stosuje się to pismo do pisma złożonych osobiście przez stronę procesu?
  - **“Jeżeli pismo procesowe wniesione przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskie” (art. 130^{1a} § 1, art. 130² KPC).**
  - **“Wniosek o zwolnienie od kosztów strony reprezentowanej przez adwokata (...)” – art. 102 ust. 4 UKSC.**
  - Przewidziany w art. 102 ust. 4 UKSC rygor zwrotu wniosku bez wzywania o uzupełnienie braków formalnych dotyczy wyłącznie sytuacji, w której wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożył reprezentujący stronę adwokat lub radca prawny. (postanowienie SN: z 7.3.2007 r., II CZ 4/07 i z 24.4.2008 r., IV CZ 27/08).
  - **W każdym z w/w przykładów sankcjonowano braki pism wniesionych przez adwokata (...), a nie przez stronę reprezentowaną przez adwokata (...).**
  - **Podsumowując, naruszenie zd. 2 tego przepisu nie wywołuje żadnej sankcji, w szczególności w postaci zwrotu pisma lub jego części**

- **Zd. 2.** ustawodawca nie mówi gdzie mają zastać zawarte wnioski dowodowe, aby nie nastąpił skutek określony w tym przepisie?
- Czy mają być jak zd. 1 wyodrębnione, a jeśli tak to gdzie? Na końcu, początku, środku pisma?
- Następny problem ma znaczenie praktyczne. Przewiduje się sankcję w postaci pozostawienia wniosku bez rozpoznania, a więc (w ocenie projektodawcy) bez wydania postanowienia z art. 235² KPC.
- Co to będzie oznaczać – strona nie może wnieść zastrzeżenia do protokołu (art. 162 KPC).
- Jeśli pismo zawiera wnioski dowodowe w postaci dokumentów, to obowiązuje tutaj reguła z art. 243² KPC.
- Podsumowując literalne zastosowanie analizowanego przepisu prowadzi do wniosku, że strona procesu o nierozpoznaniu wniosku (pozostawieniu w aktach) dowie się z uzasadnienia wyroku. Wtedy to może zarzucić w apelacji naruszenie art. 128¹ KPC poprzez jego wadliwie zastosowanie.
- Nie jest to rozwiązanie optymalne.
- Propozycja rozwiązania: Omawiany przepis powinno się stosować bardzo ostrożnie, gdyż jego nadmiernie restrykcyjne stosowanie może pozbawić stronę prawa do sądu.
- **O ile sąd zamierza stosować rygor, o którym mowa w zd. 2 winien stosując analogicznie art. 235² KPC pominąć wydając stosowane postanowienie. Zapewni to stronie możliwość podjęcia stosownych czynności obronnych lub naprawczych.**

➤ Taką konkluzję można wzmocnić następującym argumentem: tak gdzie ustawodawca stanowi, że pismo nie wywołuje skutków prawnych wymagane jest podjęcie stosownej decyzji sądu (zwrot pozwu, umorzenie postępowania).

➤ Warto w tym miejscu zacytować pogląd SN w wyroku z 12.5.1971 r., II PR 124/71

W myśl art. 127 KPC w pismach przygotowawczych należy podawać zwięźle stan sprawy. Pismo, które nie odpowiada temu warunkowi, powinno być - na wezwanie przewodniczącego lub sądu - poprawione przez stronę w terminie tygodniowym. Po bezskutecznym upływie terminu pismo procesowe powinno być stronie zwrócone. Sąd nie jest zobowiązany ani nawet uprawniony do przyjmowania pism procesowych, które nie wnoszą nic do sprawy, a więc nie podają ani stanu sprawy ani też nie ustosunkowują się do twierdzeń strony przeciwnej, a są jedynie wyrazem wewnętrznej potrzeby piszącego. Przewodniczący kieruje rozprawą i powinien dążyć do szybkiego wyjaśnienia kwestii istotnych a - spornych między stronami i przeciwdziałać zamiarom stron, zmierzającym do przewlekania procesu i zaciemniania go przez wprowadzenie do niego elementów nie mających nic wspólnego ze sprawą.

➤ **Jak się wydaje ustawodawca wprowadził w art. 128¹ KPC nadmierny formalizm. Skutki wadliwości pism procesowych bowiem przewidują już obowiązujące przepisy.**

Wniosek dowodowy

Art. 235¹ KPC. *We wniosku o przeprowadzenie dowodu strona jest obowiązana oznaczyć dowód w sposób umożliwiający przeprowadzenie go oraz wyszczególnić fakty, które mają zostać wykazane tym dowodem.*

- Sprzeczna z tym pismem jest powoływania dowodów polegająca na tym, że strona w piśmie procesowym wskazywała określone fakty, a następnie (pod wyodrębnionym fragmentem swoich przytoczeń) przywoływała określony środek dowodowy (lub grupę dowodów).
- **Sąd nie może wyodrębniać tezy dowodowej dla poszczególnych środków dowodowych z przywołanych zbiorczo okoliczności faktycznych. Sąd nie może bowiem interpretować pisma procesowego poprzez samodzielne określanie tezy dowodowej na podstawie przytoczonych okoliczności faktycznych.**
- Wniosek dowodowy musi określać: zindywidualizowany środek dowodu oraz jego tezę (fakty, które mają być wykazane). Zmierza to do wyodrębnienia wniosku dowodowego od przytoczonych przez stronę okoliczności faktycznych – istotnych zdaniem strony dla sprawy.
- Art. 235² § 1 pkt 6 KPC - że sąd może pominąć dowód gdy wniosek strony nie odpowiada wymogom z art. 235¹ KPC, a strona – mimo wezwania – nie usunęła tego braku.
- Nie można pominąć wniosku dowodowego bez wezwania do usunięcia braków (wyrok SA w Szczecinie, 3.03.2021 r., I AGa 95/20).

Skutki nieusunięcia wadliwości wniosku dowodowego

- W odniesieniu do systemu prekluzyjnego (art. 205³ § 2, art. 458⁵, art. 458¹⁵ § 1 KPC) późniejsze usunięcie braków formalnych wniosku oznaczać będzie, że jest on spóźniony. Wniosek o przywrócenie terminu (Art. 168 § 1 KPC).
- Pozostałe przypadki. W przypadku niewyznaczenia posiedzenia przygotowawczego (art. 205⁴ § 3 KPC) i niewydania zobowiązania do powołania wniosków dowodowych w oznaczonym terminie ze skutkami prekluzyjnymi (art. 205³ § 2 KPC) strona może zgłaszać wnioski dowodowe do chwili zamknięcia rozprawy, z zastrzeżeniem niekorzystnych skutków, które według przepisów KPC mogą dla niej wyniknąć z działania na zwłokę lub niezastosowania się do zarządzeń przewodniczącego i postanowień sądu (art. 205¹² § 2 KPC).
- **Braki wniosku dowodowego, mogą być usuwane nie tylko w piśmie, lecz także w toku czynności sądu z bezpośrednim udziałem stron (posiedzenie przygotowawcze, rozprawa). W przypadku postępowania prekluzyjnego – winien być zachowany termin wyznaczony przez sąd do usunięcia braków.**

Zaprzeczenie

- **Art. 210 § 2 KPC.** *Każda ze stron jest obowiązana do złożenia oświadczenia co do twierdzeń strony przeciwnej dotyczących faktów. Strona jest przy tym obowiązana wyszczególnić fakty, którym zaprzecza.*
- Strona nie może ograniczać się do twierdzenia, że zaprzecza ona wszystkim faktom, z wyjątkiem tych, które wyraźnie przyznała. Fakty i dowody związane z konkretnymi okolicznościami, z którymi się pozwany nie zgadza, powinien on wskazać, jeśli ma to służyć obronie jego racji, powinien się on ustosunkować do twierdzeń strony powodowej, a tego w sprawie nie uczynił (tak wyr. SN: z 9.7.2009 r., III CSK 341/08, Legalis; z 20.11.2014 r., V CSK 78/14, Legalis).
- Jeżeli pozwana bazowała na ogólnikowych stwierdzeniach, które polegały na zaprzeczaniu wszystkim twierdzeniom i okolicznościom faktycznym, których wprost nie przyznaje, to takie zaprzeczenie nie może zostać uznane za skuteczne wobec brzmienia przepisu art. 210 § 2 KPC. Treść tego przepisu jest skorelowana art. 127 KPC, nakazującym stronie w piśmie przygotowawczym wyszczególnić, które fakty przyznaje, a którym zaprzecza. Powinna odnieść się w sposób twierdzący lub przeczący do każdej z okoliczności, która ma istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (wyrok SA w Poznaniu, 15.07.2022 r., I AGa 46/22).

Dowód z urzędu (art. 232 zd. 2 KPC).

- Wyjątek od reguły z art. 6 KPC. **Może ono dotyczyć wyłącznie okoliczności wskazanych przez strony istotnych i spornych okoliczności faktycznych.**
- Według stanowiska SN zaprezentowanego inicjatywa dowodowa sądu w przypadku reprezentacji strony przez adwokata lub radcę prawnego powinna być ograniczona do przypadków zupełnie wyjątkowych albo wręcz całkowicie wykluczona (wyrok z 20.12.2019 r., II CSK 518/18).
- Działanie sądu z urzędu w postępowaniu dowodowym dotyczy głównie wypadków wymagających wiadomości specjalnych, które może zapewnić jedynie opinia biegłego, jeżeli nie można jej zastąpić inną czynnością procesową (wyrok SN z 15.06.2022 r., II CSKP 376/22).
- Dopuszczenie z urzędu dowodu niewskazanego przez stronę jest obowiązkiem sądu, jeżeli wymaga tego interes publiczny - przy wymierzaniu sprawiedliwości. (wyrok SN z 11.12.2015 r., III CSK 23/15).
- **Sąd winien umożliwić stronie odniesienia się do wyników postępowania dowodowego z urzędu, a ewentualne wnioski, jakie strony złożą w związku z tym nie mogą być uznane za spóźnione.**

Postanowienie dowodowe

- Art. 236 KPC - treść, pominięcie – art. 235² KPC.
- Z art. 210 § 3 KPC wynika, że postanowienie dowodowe sąd wydaje na rozprawie – w ramach postępowania dwudowego.
- Zważywszy, że art. 148¹ KPC umożliwia przeprowadzenie sprawy na posiedzeniu niejawnym, również postanowienie dowodowe może być wydane – w każdym przypadku (nawet gdy wyznaczono rozprawę) na posiedzeniu niejawnym (art. 148 § 3 KPC).
- Art. 243² KPC

Art. 243² KPC. *Dokumenty znajdujące się w aktach sprawy lub do nich dołączone stanowią dowody bez wydawania odrębnego postanowienia. Pomijając dowód z takiego dokumentu, sąd wydaje postanowienie.*

- Przepis ten dotyczy dokumentów, o których mowa w art. 243¹ KPC, a nie odnosi się do innych dokumentów określonych w art. 308 KPC, które w świetle KPC stanowią inne środki dowodowe.

Zeznania świadków na piśmie

- ▶ Regulacja art. 271¹ KPC ma niewątpliwie charakter wyjątkowy w stosunku do unormowania zawartego w art. 235 § 1 KPC, z którego wynika – jako zasada – przeprowadzenie dowodu bezpośrednio przed sądem. Wyjątki przewidziane są dla sytuacji, gdy sprzeciwia się temu charakter dowodu albo wzgląd na poważne niedogodności lub niewspółmierność kosztów w stosunku do przedmiotu sporu.
- ▶ Dopuszczenie dowodu z zeznań pisemnych nie może odbywać się z naruszeniem praw stron do udziału w czynnościach dowodowych i bezpośredniego konfrontowania swoich stanowisk z relacją świadka (przez zadawanie pytań – art. 271 § 1 KPC) i roztrząsanie wyników postępowania (art. 210 § 3 KPC).
- ▶ Wobec możliwości przeprowadzenia czynności dowodowej przy wykorzystaniu form komunikacji elektronicznej (art. 235 § 2 KPC), norma art. 271¹ KPC powinna być stosowana jedynie wówczas gdy ze względu na osobę świadka lub rodzaj informacji, która jego zeznaniami ma być uzyskana, nie zachodzą obawy o możliwość zniekształcenia lub zmanipulowania jego relacji. W innych sytuacjach, a więc gdy brak jest pewności co do zachowania standardu pewności dowodu przy wykorzystaniu zeznań pisemnych (np. ze względu na upływ czasu między relacjonowanym zdarzeniem a zeznaniem, rodzaj faktów objętych dowodem, związki między świadkami i stronami, istnienie możliwości zniekształcenia zeznania wskutek emocjonalnego, osobistego lub zawodowego zaangażowanie świadka w spór itp.), należy przeprowadzić dowód na podstawie art. 271 KPC (z ewentualnym wykorzystaniem instrumentów, o którym mowa w art. 235 § 2 KPC). (wyrok SA w Szczecinie, 23.11.2021 r., I ACa 469/21).

Zeznania stron na piśmie (art. 304 zd. 3 KPC)

► Wyrok SA w Poznaniu, 28.04.2022 r., I ACa 676/21

1. Do przesłuchania stron stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące świadków, poza wyjątkami określonymi w rozdziale KPC, który dotyczy przeprowadzania tego dowodu. Oznacza to, że ustawodawca nie wyłączył możliwości zastosowania art. 271¹ KPC. Jednocześnie zważyć należy, że zgodnie z tą regulacją - na co przepis wskazuje wprost - to, czy świadek lub strona zostanie przesłuchana bezpośrednio przez sąd, należy do zakresu dyskrecjonalnej władzy sędziowskiej, albowiem ustawodawca nie wprowadził co do tego żadnych ograniczeń lub przesłanek ("świadek składa zeznanie na piśmie, jeżeli sąd tak postanowi").

2. Nie ma pełnej dowolności do przesłuchania stron na piśmie. Jest to wyłączone, np. wówczas gdy zeznania pisemne budzą wątpliwości lub szczególnie wówczas, gdy druga strona postępowania przedłożyła materiał dowodowy, który w uzasadniony sposób wskazuje na odmienne okoliczności, aniżeli te wynikające z zeznań pisemnych - wówczas należy rozważyć zasadność uzupełniającego przesłuchania strony bezpośrednio przez skład orzekający.

► Ocena dowodu z zeznań na piśmie nie może pomijać szczególnego sposobu złożenia zeznań, a więc braku możliwości bieżącej kontroli wywodu strony i reagowania przez zadawanie pytań konkretyzujących zeznania lub wyjaśniających wątpliwości, czy też ujawniających rozbieżności między poszczególnymi wypowiedziami strony.

Dowód z opinii biegłego

- Art. 278 § 4 KPC. Sankcjonuje się w tym przepisie ukształtowaną praktykę, że sąd nie ma obowiązku w postanowieniu o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego (lecz może) spersonifikować biegłego. W takiej sytuacji wskazuje go w zarządzeniu przewodniczący.
- Art. 280 § 2 KPC. Również sankcjonuje dotychczasową praktykę. Udostępnienie akt biegłemu przed powołaniem ma na celu w szczególności: określenie kosztów opinii, terminu, potrzeby ewentualnego uzupełnienia dokumentacji.

➤ Art. 288 § 3 KPC.

§ 3. Jeżeli opinia jest niezrozumiała, zawiera sprzeczności lub istotne braki, sąd może zarządzić, że przyznanie wynagrodzenia i zwrot wydatków nastąpi po jej uzupełnieniu lub wyjaśnieniu. Na postanowienie sądu zażalenie nie przysługuje.

- Postanowienie nie odnosi się do wynagrodzenia (odmowy), ale winno zawierać wyłącznie stwierdzenie, że wynagrodzenie zostanie przyznane dopiero po uzupełnieniu opinii. Na wynagrodzenie natomiast (bądź odmowę jego przyznania przysługuje zażalenie na ogólnych zasadach (art. 394^{1a} § 1 pkt 9 KPC, art. 394² § 1¹ pkt 4¹ KPC).
- Zob. art. 89c ust. 2 UKSC („jeżeli opinia zawiera rażące błędy albo nie odpowiada treści zlecenia, wynagrodzenie ani zwrot wydatków nie przysługują”).

Postępowanie dowodowe po zmianach organizacji postępowania

Gdy przeprowadzono posiedzenie przygotowawcze

➤ Art. 205¹² § 1 KPC

Jeżeli wyznaczono posiedzenie przygotowawcze, strona może przytaczać twierdzenia i dowody na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej do chwili zatwierdzenia projektu planu rozprawy albo sporządzenia planu rozprawy. Twierdzenia i dowody zgłoszone po zatwierdzeniu projektu planu rozprawy albo sporządzeniu planu rozprawy podlegają pominięciu, chyba że strona uprawdopodobni, że ich powołanie nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikła później.

➤ Nie ma zastosowania art. 148¹ § 3 KPC w razie posiedzenia przygotowawczego (art. 205⁵ § 1¹ KPC)

➤ Stosuje się art. 205³ § 2 KPC

§ 2 Przewodniczący może zobowiązać stronę, by w piśmie przygotowawczym podała wszystkie twierdzenia i dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy pod rygorem utraty prawa do ich powoływania w toku dalszego postępowania. W takim przypadku twierdzenia i dowody zgłoszone z naruszeniem tego obowiązku podlegają pominięciu, chyba że strona uprawdopodobni, iż ich powołanie w piśmie przygotowawczym nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikła później.

§ 3. Późniejsze wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego nie powoduje otwarcia terminu do zgłaszania nowych twierdzeń i dowodów.

Brak posiedzenia przygotowawczego

➤ Przesłanki – art. 205⁴ § 3 KPC

➤ Art. 205¹² § 2 KPC

Jeżeli nie zarządzono przeprowadzenia posiedzenia przygotowawczego, strona może przytaczać twierdzenia i dowody na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej aż do zamknięcia rozprawy, z zastrzeżeniem niekorzystnych skutków, które według przepisów kodeksu mogą dla niej wyniknąć z działania na zwłokę lub niezastosowania się do zarządzeń przewodniczącego i postanowień sądu.

➤ **Można stosować art. 205³ § 2 KPC** i jest to w takim przypadku jedyny instrument skutecznego sposobu koncentracji materiału dowodowego, gdy nie przeprowadzono postępowania.

➤ **Przesłanka zarządzenia wymiany pism procesowych - art. 205³ § 1 KPC**

„W uzasadnionych przypadkach, w szczególności w sprawach zawiłych lub obrachunkowych, przewodniczący może zarządzić wymianę przez strony pism przygotowawczych, oznaczając porządek składania pism, terminy, w których pisma należy złożyć, i okoliczności, które mają być wyjaśnione”

Wydanie nakazu a posiedzenie przygotowawcze

- Systematyka art. 205¹ i n. KPC wskazuje, że przepisy o postępowaniu przygotowawczym stosuje się, o ile nie wdano nakazu zapłaty upominawczego (nakazowego). **Kwestii tej nie normują żadne przepisy.**
- Nie ma przeszkód, które uniemożliwiałyby wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym albo sprzeciwu od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym – chociaż w takich sytuacjach nie jest składana odpowiedź na pozew. Jej funkcję pełnią jednak sprzeciw albo zarzuty od nakazu zapłaty, które – chociaż będące środkami zaskarżenia (por. art. 480³ KPC) – stanowią pierwsze pismo w sprawie wnoszone przez pozwanego po doręczeniu mu odpisu pozwu. Dopiero w sprzeciwie albo zarzutach pozwany może ustosunkować się do żądania powoda i przedstawić swoje stanowisko w sprawie (por. art. 480³ KPC, a w odniesieniu do postępowania nakazowego także art. 493 § 2 KPC). Tak M. Sieńko, M. Dziurda ,w: Art. 205⁴ KPC red. Rylski 2022, Legalis 2022).
- **Co do zasady w takiej sytuacji znajdzie zastosowanie reguła z art. 205¹² § 2 KPC, chyba, że zostanie zastosowany art. 205³ § 2 KPC.**

Postępowanie gospodarcze

► Wyrok SA w Krakowie z 24.5.2022 r., I AGa 360/20.

Z uwagi na treść 458⁵ KPC nie można akceptować wniosku, że w sprawie gospodarczej strony mogą zawsze przytaczać nowe twierdzenia i dowody aż do zatwierdzenia planu rozprawy (art. 205¹² § 1 KPC), a jeżeli w sprawie gospodarczej nie wyznaczono posiedzenia przygotowawczego, to strony mogą przytaczać twierdzenia i dowody aż do zamknięcia rozprawy (art. 205¹² § 2 KPC) - z uwagi na treść art. 458⁵ KPC nie można się zgodzić, że w sprawie gospodarczej dopiero zarządzenie przewodniczącego do podania wszystkich twierdzeń i dowodów pod rygorem utraty prawa do ich powoływania w dalszym toku postępowania (art. 205³ § 2 KPC) aktualizuje wobec danej strony możliwość uznania zgłoszenia przez nią w toku postępowania określonych twierdzeń i dowodów za spóźnione.

➤ Niezmienna pozostaje zasada, że sąd rozpoznający sprawę orzeka na rozprawie (art. 148 § 1 KPC).

➤ **Art. 148¹ KPC – odstępstwo od tej reguły. Zmiana dotyczy § 3.**

§ 1. Sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo lub gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, sąd uzna – mając na względzie całość przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych – że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne.

§ 2. (uchylony)

§ 3. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli strona w pierwszym piśmie procesowym złożyła wniosek o wysłuchanie jej na rozprawie albo przepis szczególny przewiduje taki obowiązek, chyba że pozwany uznał powództwo.

➤ Aktualne pozostaje stanowisko SN w uzas. wyr. z 13.12.1991 r., II CR 67/91, że wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym jest dopuszczalne tylko w ramach wstępnego badania sprawy, a więc przed rozpoczęciem rozprawy. Innymi słowy, wyznaczenie rozprawy eliminuje dopuszczalność skorzystania przez sąd z art. 148¹ KPC.

- Pozostają aktualne również warunki wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym z art. 148¹ § 1 KPC – jako podstawy wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym.
- Wyłącza taką możliwość znowelizowany § 3, gdy pozwany w pierwszym piśmie procesowym złożył wniosek o wysłuchanie go na rozprawie (pierwsze pismo procesowe) – chyba, że uznał powództwo. **BRAK MOŻLIWOŚCI POMINIĘCIA WNIOSKU STRONY.**
- Zmiana art. 226¹ KPC - wysłuchanie ma charakter kosmetyczny. **Wysłuchanie nie jest dowodem z przesłuchania (art. 299 KPC). Można go powiązać z wysłuchaniem informacyjnym.**
- **Dokonana zmiana jest wielce problematyczna, gdyż pozostają następujące wątpliwości:**
  - Co w sytuacji, gdy strona złoży wniosek o wyznaczenie rozprawy, a nie złoży wniosku o jej wysłuchanie na rozprawie?*
  - Co wtedy, gdy strona złoży wniosek o przesłuchanie stron na rozprawie (art. 299 KPC)?*
- **Wysłuchanie informacyjne przeprowadza sąd, o ile zajdzie taka potrzeba (art. 212 KPC).**
- **Wysłuchanie funkcjonuje w przestrzeni procedury cywilnej w różnym kontekście znaczeniowym i jej zastosowanie akurat jako przesłanka wyznaczenia rozprawy jest nietrafne (zob. np. 278 § 1 KPC, art. 251 KPC, art. 110 KPC).**

Art. 224 § 3 KPC

§ 1. Przewodniczący zamyka rozprawę po przeprowadzeniu dowodów i udzieleniu głosu stronom.

§ 2. Można zamknąć rozprawę również w przypadku, gdy ma jeszcze zostać przeprowadzony dowód przez sędziego wyznaczonego lub przez sąd wezwany, dowód z dokumentu sporządzonego przez organ administracji publicznej lub znajdującego się w jego aktach albo dowód z dokumentu znajdującego się w aktach sądowych lub komorniczych, a rozprawę co do tych dowodów sąd uzna za zbyteczną.

§ 3. Jeżeli przyczyni się to do sprawniejszego rozpoznania sprawy, a wyznaczanie kolejnych posiedzeń jest zbędne, sąd może zamknąć rozprawę na posiedzeniu niejawnym. Strony należy uprzedzić o możliwości zamknięcia rozprawy i umożliwić im zabranie głosu w piśmie procesowym, w terminie nie krótszym niż 7 dni. Sąd zamyka rozprawę w terminie miesiąca od dnia, w którym upłynął termin do zabrania głosu przez strony. Postanowienie może być wydane jedynie przez sędziów, przed którymi odbyło się ostatnie posiedzenie jawne poprzedzające bezpośrednio zamknięcie rozprawy.

- Zdaniem projektodawcy, brak jest przeszkód, aby po przeprowadzeniu postępowania dowodowego wysłuchanie stron odbyło się na piśmie lub za pomocą środków porozumiewania się na odległość (por. art. 226¹ KPC). Samo zaś zamknięcie rozprawy (rozumianej jako gromadzenie i roztrząsanie zgłoszonego przez strony materiału dowodowego) nie wydaje się być czynnością, do której dokonania niezbędne jest przeprowadzenie posiedzenia jawnego (uzasadnienie proj. ustawy).
- Stosowanie art. 224 § 3 KPC jest drugą podstawą do wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym. **Przepis ten równocześnie można zastosować w przypadku, o którym mowa w art. 148¹ § 3 KPC. (po wysłuchaniu strony na rozprawie).**
- Nowy art. 326¹ KPC.

Jeżeli do zamknięcia rozprawy doszło na posiedzeniu niejawnym, sąd wydaje wyrok na tym samym posiedzeniu.

Czy istnieje kolizja między art. 148¹ § 3 KPC a art. 224 § 3 KPC

- Innymi słowy, czy w razie wyznaczenia rozprawy – zgodnie z żądaniem strony, art. 148¹ § 3 KPC wyłącza możliwość zastosowania przez sąd art. 224 § 3 KPC.
- **Jak się wydaje art. 148¹ § 3 KPC nie wyłącza możliwości zastosowania tego drugiego przepisu – już po wysłuchaniu strony na rozprawie.**

Postępowanie dowodowe w postępowaniach odrębnych

Postępowanie w sprawach gospodarczych

- W art. 458⁴ k.p.c. który nakłada na sąd obowiązek pouczeń strony niezastąpionej przez zawodowego pełnomocnika zmodyfikowano § 2 nadając mu treść:

§ 2. Pouczeń, o których mowa w § 1, udziela się powodowi niezwłocznie po wniesieniu pozwu, a pozwanemu - równocześnie z doręczeniem odpisu pozwu. Jeżeli zachodzą przesłanki wydania nakazu zapłaty, pouczeń udziela się równocześnie z doręczeniem nakazu zapłaty.

- „Ponownie uregulowano także rozwiązania dotyczące momentu doręczenia pouczeń, o których mowa w art. 458⁴ § 1 k.p.c. I tak, w sytuacji, pozwanego pouczenia doręcza się już wraz z odpisem pozwu. Z drugiej strony, nie ma też potrzeby doręczać pouczeń powodowi przed wydaniem nakazu zapłaty. W tym ostatnim przypadku, doręczenie pouczeń powinno nastąpić wraz z nakazem zapłaty” (Uzasadnienie proj. ustawy).
- Taka interpretacja prowadziłaby do założenia: powodowi doręcza się pouczenia po wniesieniu pozwu – gdy sprawa nie nadaje się na wydanie nakazu zapłaty, a pozwanemu – wraz z odpisem pozwu. Gdy sąd wydaje nakaz zapłaty – powodowi i pozwanemu doręczenia się pouczenia wraz z doręczeniem nakazu zapłaty (zob. J. Gołaczyński, KOM do art. 458⁴ KPC, Legalis 2023, teza 3).

Postępowanie dowodowe w postępowaniach odrębnych

Postępowanie z udziałem konsumentów

► Art. 458¹⁵ KPC

§ 1. Przedsiębiorca będący powodem jest obowiązany powołać wszystkie twierdzenia i dowody w pozwie, a będący pozwanym - w odpowiedzi na pozew.

§ 2. Stronie będącej przedsiębiorcą udziela się pouczenia o treści § 1 i 4, jeżeli strona nie jest zastępowana przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej. Pouczenia udziela się powodowi niezwłocznie po wniesieniu pozwu, a pozwanemu - równocześnie z doręczeniem odpisu pozwu.

§ 3. Doręczając stronie będącej przedsiębiorcą pouczenia o treści § 1 i 4, przewodniczący wzywa stronę, aby w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż dwa tygodnie, powołała wszystkie twierdzenia i dowody.

§ 4. Twierdzenia i dowody powołane z naruszeniem § 1 i 3 podlegają pominięciu, chyba że strona będąca przedsiębiorcą uprawdopodobni, że ich powołanie nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikła później. W takim przypadku dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie powinny być powołane w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym ich powołanie stało się możliwe lub wynikła potrzeba ich powołania.

► **Jednostronna prekluzja.** Konsument może przedstawiać fakty oraz dowody na ich poparcie do zakończenia postępowania pierwszoinstancyjnego, chyba, że sąd zastosuje art. 205³ § 2 KPC.